

Programmabegroting 2018

Versie: 4.0.0.0.0

10

Werk en inkomen

Werk en inkomen

<i>Programmanummer</i>	10
<i>Commissie</i>	Werk en Middelen
<i>Portefeuille(s)</i>	Werk en Inkomen, Wijken en Financiën

De missie van het programma Werk en inkomen luidt:

De gemeente Leiden stimuleert haar inwoners om door werk zelfstandig in het bestaan te voorzien, bevordert maatschappelijke participatie en biedt waar nodig een financieel vangnet.

Inleiding

Het bijzonder programma Transformatie Sociaal Domein behandelt de voortgang in het gehele sociaal domein. De doelstellingen van de transformatie hebben we voor programma 10 als volgt uitgewerkt:

- Toegang tot ondersteuning voor de inwoner is helder, persoonlijk en wijkgericht;
- De ondersteuning is resultaatgericht;
- De ondersteuning kent geen versnippering en overlap en sluit aan bij de inwoner;
- Innovatieve oplossingen dragen bij aan besparingen van het sociaal domein.

We zetten in op:

- Versterking dienstverlening;
- Versterking van competenties en vaardigheden van medewerkers;
- Optimaliseren van werkprocessen.

De problematiek van de doelgroep van klanten is complexer geworden. Om die reden is de samenwerking met partners steeds meer noodzakelijk. De sociale wijkteams (SWT's) behoren tot de meest belangrijke partners.

Het aantal uitkeringen is sinds 2008 alleen maar gestegen. De stijging is een gevolg van externe oorzaken: de economische crisis, de inwerkingtreding van de Participatiewet en de toename van het aantal statushouders. Het college neemt maatregelen om de kosten van de bijstand omlaag te brengen. Zie verder paragraaf 10C Inkomensondersteuning.

Beleidsterrein 10A Arbeidsparticipatie

DZB blijft re-integratie- en participatievoorzieningen bieden. Deelname aan de Startwerklocatie door werkzoekende bijstandsgerechtigden is vrijwillig, maar niet vrijblijvend.

Het aantal medewerkers vanuit de voormalige wet sociale werkvoorziening (WSW) wordt langzaam minder. Voor mensen met een arbeidsbeperking biedt DZB (Nieuw) Beschut werk of een in- of externe garantiebaan.

De JA projecten (JA, JA-plus en JAS) lopen door. Door de stijging van het aantal jongeren met een arbeidsbeperking (v/h Wajong en WSW) en statushouders is de omvang van deze projecten gegroeid. Ook hierin

wordt intensief samengewerkt met partners, zoals ProVso, Cardea, Vluchtelingenwerk. Vrijwilligers dragen bij aan het succesvol integreren.

In 2018 voeren nieuwe aanbieders volwasseneneducatie (taal, rekenen en digitale vaardigheden) uit. De verplichte winkelnering bij ROC's is daarmee beëindigd. Verder besteden we educatiemiddelen bij project JA-plus en de taalhuizen.

Doelen en prestaties bij 10A Arbeidsparticipatie

Doel	Prestatie
10A1 Leidenaren hebben werk en zijn daardoor minder uitkeringsafhankelijk	10A1.1 Inzetten van re-integratie en participatievoorzieningen
	10A1.2 Aanbieden volwasseneneducatie
	10A1.3 Inzetten Projecten JA
10A2 Mensen met loonwaarde onder het wettelijk minimumloon werken zo regulier mogelijk	10A2.1 Inzetten sociale werkvoorziening
	10A2.2 Inzetten beschut werk
	10A2.3 Inzetten loonkostensubsidie

Effectindicatoren bij 10A Arbeidsparticipatie

Effectindicator *	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2018	2019	2020	2021	
Doel 10A1 Leidenaren hebben werk en zijn daardoor minder uitkeringsafhankelijk						
10A1.a Netto arbeidsparticipatie, % werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	67% (2015) 66% (2016)	70%	70%	70%	70%	CBS** (wsjg - BBV)
10A1.b Aantal banen per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar	767 (2015) 773 (2016)	790	800	810	810	LISA** (wsjg - BBV)
10A1.c Werkloze jongeren, % 16- tot en met 22-jarigen	0,94% (2014) 1,00% (2015)	0,60%	0,60%	0,60%	0,60%	Verwey Jonkerinstituut / Kinderen in Tel** (wsjg - BBV)
Doel 10A2 Mensen met loonwaarde onder het minimumloon werken zo regulier mogelijk						
10A2.a Aantal lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	22 (2015)**	22	22	22	22	CBS** (wsjg - BBV)
10A2.b Aantal Leidse SE's***	680 (2015) 643 (2016) 854 (2017)	802	768	732	707	DZB
10A2.c Aantal (nieuw) beschut werk	2 (2015) 7 (2016)	46	61	76	91	DZB
10A2.d Aantal loonkostensubsidie banenafpraak (via DZB) ****	25,5 (2015) 85 (2016)	120	170	220	270	DZB
10A2.e Aantal loonkostensubsidie banenafpraak, langer dan twee jaar (via DZB)	nvt	-	-	-	-	DZB
10A2.f Aantal opstapsubsidies eerste jaar	60 (2015) 51 (2016)	60	60	60	60	DZB

* In de Programmabegroting 2017 stond indicator 10A2.g (Aantal opstapsubsidies tweede jaar). Deze is verwijderd omdat er vanaf 2018 op grond van afspraken in het Werkbedrijf geen tweede jaar opstapsubsidie meer is.

** Het herziene Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) 2015 stelt een aantal indicatoren voor alle gemeenten verplicht. Deze zijn te herkennen aan de aanduiding (wsjg.nl - BBV) bij de bron. Dit verwijst naar de plek waar alle indicatoren voor alle gemeenten te vinden zijn: www.waarstaatjegemeente.nl. Gemeenten zijn verplicht de bron te hanteren die daar aangegeven staat. Dat maakt vergelijking tussen gemeenten mogelijk.

Vorig jaar werd deze indicator gemeten per 10.000 inwoners en nu per 1.000. Daarom zijn de realisatie- en streefwaarden een factor 10 lager dan in de Programmabegroting 2017.

*** SE=standaardeenheid (vgl. fte). Aantal correspondeert met de hoogte van het door het Rijk beschikbaar gestelde budget. Sinds 2017 ontvangt de gemeente waar de mensen werken, de rijkssubsidie. Dat betekent dat ook de bij DZB werkzame WSW-medewerkers uit andere gemeenten nu onder Leiden vallen.

**** 2015 is het eerste jaar, met een streefwaarde van 30 personen. 2016 85 personen (93,1 banen o.b.v. 25,5 u.)

Een overzicht van realisatie- en streefwaarden van de indicatoren (ook uit vorige begrotingen) staat op [LeideninCijfers](#).

Verbonden Partijen

De onderstaande Verbonden Partijen leveren een bijdrage aan dit beleidsterrein. Zie voor meer informatie de paragraaf verbonden partijen.

Stichting Participatiewerk Regio Leiden

Deze stichting is opgericht zodat medewerkers die (na afschaffing van de WSW) aangewezen zijn op Beschut werk, werken in DZB-Diensten of gedetacheerd zijn bij reguliere bedrijven voor maximaal 23 maanden, door middel van een eigen arbeidsvoorwaardenpakket aan het werk kunnen, zonder ambtenaar te worden.

DZB Partycatering BV

In 2017 zijn de cateringsactiviteiten gestopt. De BV blijft bestaan als lege BV.

Coöperatieve Zakelijke Post Nederland UA

Kennisuitwisseling ter ondersteuning van de exploitatie van post activiteiten door DZB.

Beleidsterrein 10B Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

Het doel van het Leidse minimabeleid is om mensen mee te laten doen. We zetten in op het bereiken van de doelgroep. Daar zijn de afgelopen periode veel acties op ingezet, onder andere de samenwerking met de sociale wijkteams (SWT's). Hierdoor zijn de uitgaven fors toegenomen.

Bijzondere bijstand is bedoeld om te voorzien in bijzondere noodzakelijke kosten. Het aantal verstrekkingen neemt toe door de kosten van bewindvoering en Leiden slaagt er beter in om het niet-gebruik terug te dringen. De Stadsbank voert een analyse uit van de stijging van de inzet van bewindvoering. Op basis van die analyse worden vervolgacties vastgesteld, met als doel de kosten bewindvoering te verlagen en de kwaliteit te verbeteren.

Het plan voor de besteding van extra middelen voor kinderen in armoede 'Van armoedebestrijding bij kinderen naar Kindgericht Armoedebeleid' (RV 17.0060) is door de raad vastgesteld en is bedoeld voor gezinnen met kinderen tot 18 jaar. De extra middelen dienen zorg te dragen voor voorzieningen in natura zodat alle kinderen kunnen meedoen op school, met sport, cultuur en andere sociale activiteiten.

Het college stelt voor de middelen voor armoede te gebruiken voor mogelijke uitbreiding van het kindpakket. Dit door het instellen en het actief betrekken van een raad van kinderen en het op maat aanpakken van armoede in de wijken. Op basis van de adviezen van de raad van kinderen en de analyse in de wijken zal een passend pakket van regelingen en voorzieningen opgesteld worden. Speerpunten zijn huiswerkbegeleiding en zwemonderwijs.

Doelen en prestaties bij 10B Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

Doel	Prestatie
10B1 Minima doen mee in de samenleving en raken niet in een sociaal isolement	10B1.1 Uitvoeren declaratieregeling en behandelen aanvragen overige participatie bevorderende voorzieningen
10B2 Armoedebestrijding	10B2.1 Behandelen aanvragen individuele bijzondere bijstand en individuele inkomensvoetstuk
	10B2.2 Verstrekken (bijdrage in) premie Collectieve Ziektekostenverzekering Minima
	10B2.3 Verstrekken tegemoetkoming kinderopvang op Sociaal Medische Indicatie
	10B2.4 Kwijtschelding gemeentelijke heffingen
	10B2.5 Subsidies minimabeleid

Effectindicatoren bij 10B Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2018	2019	2020	2021	
Doel 10B1 Minima doen mee in de samenleving en raken niet in een sociaal isolement						
10B1.a % Kinderen tot 18 jaar in uitkeringsgezinnen	7,35% (2012)					Verwey Jonkerinstituut-Kinderen in Tel* (wsjg - BBV)

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2018	2019	2020	2021	
10B1.b Aantal verstrekte tegemoetkomingen op grond van de declaratieregeling **	4.996 (2014) 6.214 (2015) 10.126 (2016)**	4.000	4.000	4.000	4.000	W&I

* Het herziene Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) 2015 stelt een aantal indicatoren voor alle gemeenten verplicht. Deze zijn te herkennen aan de aanduiding (wsjg.nl - BBV) bij de bron. Dit verwijst naar de plek waar alle indicatoren voor alle gemeenten te vinden zijn: www.waarstaatjegemeente.nl. Gemeenten zijn verplicht de bron te hanteren die daar aangegeven staat. Dat maakt vergelijking tussen gemeenten mogelijk.

** De tegemoetkomingen gaan over toekenning van minimabeleid; bij een huishouden van meerdere personen, bv een gezin met 3 kinderen is er maar 1 tegemoetkoming (de toekenning van de declaratieregeling van het totale gezin) maar kunnen er vervolgens 15 declaraties door het gezin zijn gedaan. Daarnaast zitten in dit aantal (de 10.126) ook de aanmeldingen in het kader van het jeugdsport/en -cultuurfonds en de declaraties voor de regeling schoolbijdragen.

Een overzicht van realisatie- en streefwaarden van de indicatoren (ook uit vorige begrotingen) staat op [LeideninCijfers](#).

Beleidsterrein 10C Inkomensvoorzieningen

Het aantal uitkeringen is de afgelopen jaren met 10% gestegen (ten opzichte van de prognose in 2014). Redenen hiervan zijn de toestroom van statushouders en het stoppen van de WSW en Wajong voor nieuwe instroom. De samenstelling van het klantenbestand is hierdoor veranderd. De economische groei is niet van invloed op hun uitstroom door de complexiteit van hun situatie/problemen.

In 2017 zijn we gestart met het methodisch werken (maatwerk). Het methodisch werken wordt ondersteund door inzet van een diagnose-instrument aan de voorkant van het proces. Dit helpt richting geven aan het handelen van klantmanagers en reïntegratieconsulenten.

Met leveren van maatwerk en een integrale benadering (brede blik in gesprek met de klant over zijn situatie op verschillende leefterreinen: financiën, gezondheid en kinderen) investeren we aan de voorkant. Dit kan van invloed zijn op de afhandeltermijn van nieuwe aanvragen. Deze blijft overigens wél binnen de wettelijke afhandeltermijn van 8 weken.

We hebben een aantal maatregelen ingezet om het tekort op het BUIG-budget terug te dringen (BW 17.0273)

Klanten met grote afstand tot de arbeidsmarkt stimuleren we om actief te worden als vrijwilliger. Dit doen we via het project 'Nieuwe vormen van participatie', zie ook programma 9A Sociale binding en participatie.

De Pilot 'Door' loopt medio 2018 af. Deze pilot heeft tot doel om klanten in een sociaal isolement (trede 1 en 2 van de participatieladder) te activeren. In 2018 evalueren we de pilot.

Doelen en prestaties bij 10C Inkomensvoorzieningen

Doel	Prestatie
10C1 Leidenaren (18 t/m AOW-leeftijd) voor wie een financieel vangnet nodig is, ontvangen inkomensondersteuning	10C1.1 Behandelen aanvragen en beheer uitkeringen Participatiewet, loaw, loaz, Bbz- inkomensvoorzieningen
	10C1.2 Uitvoeren fraudepreventie en opsporen uitkeringsfraude
	10C1.3 Uitvoeren terugvordering en verhaal

10C1.1 Behandelen aanvragen en beheer uitkeringen Participatiewet, loaw, loaz, Bbz- inkomensvoorzieningen

Genomen maatregelen (BW 17.0273);

- Bestrijden van adresgerelateerde fraude
- Versterken van de nalevingsbereidheid van gemaakte afspraken door per 3 maanden contact te laten plaatsvinden tussen klantmanager en klant, zonodig wijkgericht
- Afleggen van huisbezoeken aan klanten die op de laagste twee treden van de participatieladder staan, met als doel hen te activeren (project DOOR)
- Strenger zijn aan poort
- Voortzetten sluitende aanpak voor jongeren tot 27 jaar (project JA)
- Stringent(er) toepassen van maatregelen bij niet voldoen aan re-integratieverplichtingen
- Uitbreiden van de formatie klantmanagers en medewerkers fraudepreventie
- Meer inzetten op parttime werk
- Stimuleren van parttime ondernemerschap
- Niet-uitkeringsgerechtigde ondernemers die een beroep doen op bijzondere bijstand of minimabeleid worden ondersteund om te voorkomen dat hun bedrijf failliet gaat

- Snelle(re) integratie van statushouders door de 24x24 aanpak (project JAS)
- Inzetten van taalaanbod voor laaggeletterden met als doel uitstroom naar de arbeidsmarkt mogelijk te maken dan wel te bevorderen (Project JAS-Plus)
- Omklappen van stages voor Pro/VSO leerlingen naar een garantiebaan
- Aanbieden van Stage Nieuwe Stijl voor afgestudeerde hoger opgeleide jongeren tot 29 jaar
- Bevorderen vakmanschap van klantmanagers
- Uitvoeren pilot jongeren en schulden (Debt to no debt)
- Maximaal benutten van de beschikbare ESF-subsidieregelingen
- Samenwerken DZB/RL-Leiden met uitzendbureau (Leidse Kracht powered by Randstad)
- Het regionaal aanpassen van de re-integratieverordening (harmoniseren en aanbod vergroten van re-integratiemogelijkheden)
- Inzetten op betere en meer intensieve werkgeverscontacten
- Beziën in hoeverre er mogelijk onterecht bijstand wordt verleend aan arbeidsmigranten die met een tijdelijk doel naar Nederland zijn gekomen en niet hun hoofdverblijf in Nederland hebben
- Innoveren van het re-integratie-aanbod

10C1.2 Uitvoeren fraudepreventie en opsporen uitkeringsfraude

Per 2018 zal de incassoquote licht toenemen omdat een afloscapaciteit van kostendelers is vastgesteld en ingevoerd. De streefwaarden zijn hierop aangepast.

Effectindicatoren bij 10C Inkomensvoorzieningen

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2018	2019	2020	2021	
Doel 10C1 Leidenaren (18 t/m 64 jaar) voor wie een financieel vangnet nodig is, ontvangen inkomensondersteuning						
10C1.a Personen met een bijstanduitkering, aantal per 10.000 inwoners	43,3 (2015)*	45	45	42	42	CBS*
10C1.b % ontvangen bedrag van het totaalsaldo vorderingen (Incassoquote)	15% (2014) 14% (2015) 12% (2016)	15%	15%	15%	15%	W&I
10C1.c % percentage personen met schuld, inclusief fraude met wie nog geen afspraak tot aflossing is gemaakt	24% (2014) 16,5% (2015) 21% (2016)	15%	15%	15%	15%	W&I

* Vorig jaar werd deze indicator gemeten per 10.000 inwoners en nu per 1.000. Daarom zijn de realisatie- en streefwaarden een factor 10 lager dan in de Programmabegroting 2017.

Een overzicht van realisatie- en streefwaarden van de indicatoren (ook uit vorige begrotingen) staat op [LeideninCijfers](#).

Beleidssterrein 10D Schuldhulpverlening

In 2017 is er een nieuw beleidsplan schuldhulpverlening 'Preventief, laagdrempelig, maatwerk en integraal' (RV 17.0040)' vastgesteld met als belangrijkste aandachtspunten:

- Laagdrempeligheid bij toegang tot schuldhulpverlening;
- Outreachende benadering van mensen die zichzelf niet melden;
- Duurzame gedragsverandering;
- Minder recidive door betere nazorg;
- Aanpak kosten en kwaliteit van bewindvoering. Zie ook paragraaf 10B, Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima.

Binnen dit beleidsplan is meer aandacht voor maatwerk en kwetsbare groepen. We voeren een analyse uit van de stijging van de inzet van bewindvoering. Op basis van die analyse worden vervolgacties vastgesteld, met als doel de kosten bewindvoering te verlagen en de kwaliteit te verbeteren.

Het preventieplan schuldhulpverlening (BW 15.0533) is geëvalueerd en herzien, waardoor het college nog gerichtere cursussen en activiteiten kan aanbieden ter voorkoming van schulden. Door de uitvoering en evaluatie van de pilot 'vroegsignalering' in 2017, is een nieuwe werkwijze op handen die maakt dat minder mensen in problematische schulden vervallen, omdat zij in een vroeg stadium actief benaderd worden om hun schulden en financiële problemen aan te pakken.

Doelen en prestaties bij 10D Schuldhulpverlening

Doel	Prestatie
10D1 Het ontstaan dan wel escalatie van problematische schuldsituaties is voorkomen	10D1.1 Uitvoeren van budgetbeheer, stabilisatietrajecten en overige preventieve maatregelen
10D2 Problematische schuldsituaties zijn beheersbaar gemaakt en (zo mogelijk) opgelost	10D2.1 Uitvoeren schuldhulpverlening

Effectindicatoren bij 10D Schuldhulpverlening

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2018	2019	2020	2021	
Doel 10D1 Het ontstaan dan wel escalatie van problematische schuldsituaties is voorkomen						
10D1.a Aantal deelnemers aan preventieve trajecten	416 (2014) 303 (2015) 322 (2016)	395	395	395	395	Stadsbank
10D1.b Aantal ex-zzp'ers dat zich meldt bij de Stadsbank *	01 (2016)*	-	-	-	-	Stadsbank
Doel 10D2 Problematische schuldsituaties zijn beheersbaar gemaakt en (zo mogelijk) opgelost						
10D2.a Aantal schuldbemiddelingstrajecten en saneringskredieten	207 (2014) 201 (2015) 200 (2016)	250	250	250	250	Stadsbank
10D2.b Aantal geslaagde schuldbemiddelingstrajecten en saneringskredieten	122 (2014) 112 (2015) 166 (2016)	125	125	125	125	Stadsbank

* Op verzoek van de Raad opgenomen.

Vanaf 1 juli 2016 wordt het aantal ex-zzp'ers dat zich meldt bij de Stadsbank geregistreerd.

Een overzicht van realisatie- en streefwaarden van de indicatoren (ook uit vorige begrotingen) staat op [LeideninCijfers](#).

Kaderstellende beleidsstukken

- Verordening Cliëntenparticipatie Werk en Inkomen 2014
- Beleidsplan Participatiewet 'Aan de slag bij gewone werkgevers'
- Re-integratieverordening Participatiewet 2017 (RV 17.0046)
- Initiatiefvoorstel Pilot Participatiemedewerkers (RV 16.0041)
- Notitie tegenprestatie
- Verordening tegenprestatie
- Verordening individuele studietoelage
- Afstemmingsverordening Participatiewet
- Beleidsnota Minimabeleid 2015
- Verordening Individuele Inkomensvoetstuk
- 'Van armoedebestrijding bij kinderen naar Kindgericht Armoedebeleid' (RV 17.0060)
- Preventieplan schuldhulpverlening (BW 15.0533)
- Beleidsplan schuldhulpverlening Leiden 2017-2020 'Preventief, laagdrempelig, maatwerk en integraal' (RV 17.0040)

Programmakosten

Werk en inkomen bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Meerjarenraming		
					2019	2020	2021
Arbeidsparticipatie	Lasten	51.513	40.882	35.851	34.069	32.909	32.715
	Baten	-25.581	-21.767	-13.719	-13.049	-13.038	-13.538
Saldo		25.931	19.115	22.132	21.020	19.871	19.177
Maatsch. participatie en onderst. minima	Lasten	9.950	10.109	10.902	9.299	9.299	9.299
	Baten	-300	-318	-338	-338	-338	-338
Saldo		9.650	9.791	10.564	8.961	8.961	8.961
Inkomensvoorzieningen	Lasten	63.295	60.908	58.053	57.912	57.888	57.888
	Baten	-49.877	-52.547	-50.040	-50.040	-50.040	-50.040
Saldo		13.418	8.361	8.013	7.872	7.848	7.848
Schuldhelpverlening	Lasten	2.549	1.660	2.502	2.497	1.769	1.769
	Baten	-342	-369	-555	-555	-371	-371
Saldo		2.207	1.291	1.946	1.942	1.398	1.398
Programma	Lasten	127.307	113.559	107.308	103.777	101.864	101.671
	Baten	-76.101	-75.002	-64.653	-63.983	-63.787	-64.287
Saldo van baten en lasten		51.206	38.557	42.655	39.795	38.077	37.384
Reserves	Toevoeging	1.471	439	0	0	0	0
	Onttrekking	-1.858	-1.646	-1.008	-619	-619	-119
Mutaties reserves		-387	-1.207	-1.008	-619	-619	-119
Resultaat		50.819	37.350	41.647	39.175	37.458	37.265

Budgettaire ontwikkelingen

De daling van de lasten en/of de stijging van de baten worden onder andere veroorzaakt door de indexering van budgetten, doorrekening van de kostenverdeelstaat en de kapitaallasten die zijn berekend vanuit het meerjareninvesteringsplan 2018-2021. Beleidswijzigingen met financiële consequenties worden hierna per beleidsterrein toegelicht.

Beleidssterrein 10A Arbeidsparticipatie

In 2017 is er een incidenteel invoeringsbudget beschikbaar van afgerond € 0,6 miljoen voor het regionaal werkbedrijf. In 2018 dalen de lasten voor re-integratie statushouders met € 0,4 miljoen. Daarnaast dalen de lasten en baten met afgerond € 1,5 miljoen, omdat er ESF-subsidies in 2017 zijn afgewikkeld. De toegekende 2-jarige ESF-subsidies voor sociale inclusie voor scholen (PRO/VSO) en de gemeenten in Holland-Rijnland zijn in 2017 doorverstrekt naar de scholen en de HR-gemeenten. De toegekende subsidies en de doorverstrekkingen zijn in 2017 incidenteel geraamd. In 2019 zal naar verwachting de toekenning en doorverstrekking van de volgende tranche aan ESF-subsidies sociale inclusie geraamd worden. Het overige verschil wordt veroorzaakt door lagere overheadkosten (€ 217.000).

DZB

De baten van de regio-gemeenten dalen met € 6,0 miljoen, omdat de rijkssubsidie (onderdeel van de integratie-uitkering sociaal domein onderdeel WSW, zie Algemene dekkingsmiddelen) voortaan rechtstreeks ontvangen wordt door de gemeente die de WSW-ers in dienst heeft. Voorheen was het woonplaatsbeginsel leidend en maakten de regiogemeenten de rijkssubsidie over aan de DZB. De overige daling van de baten van € 0,9 miljoen wordt veroorzaakt doordat de toegevoegde waarde ook afneemt als het aantal WSW-ers daalt. De reserve zachte landing rijksbezuinigingen wordt in 2018 ingezet om een voorziene daling van de inkomsten van € 0,4 miljoen te compenseren. De bijdrage vanuit de regio, aanvullend op de niet-dekkende rijkssubsidie, neemt met afgerond € 0,1 miljoen toe. De daling van de lasten bij de WSW van € 2,2 miljoen wordt veroorzaakt door kostenbesparingen en uitstroom van WSW-ers waardoor de loonkosten dalen. De lasten van het project Leidse kracht dalen met € 0,15 miljoen en het reguliere re-integratiebudget neemt met € 0,1 miljoen toe, omdat de integratie-uitkering sociaal domein onderdeel re-integratie met € 0,1 miljoen is verhoogd.

Beleidsterrein 10B Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

Het budget, zowel in 2017 als in 2018, is incidenteel verhoogd met € 1.550.000 vanwege het toegenomen gebruik van bestaande regelingen. Doordat € 750.000 (van de € 1.550.000) zal worden toegevoegd via de 2 bestuursrapportage 2017 aan de begroting 2017, nemen de kosten ten opzichte van 2017 technisch toe met € 750.000. Zonder aanpassing van het beleid zullen de extra kosten vanaf 2019 structureel zijn.

In 2017 is een incidenteel extra budget van € 50.000 beschikbaar gesteld voor subsidies minimabeleid. Het budget, gevormd uit de zogenaamde Klijnsma-middelen bedoeld voor kinderen uit de minimadoelgroep, neemt met € 17.000 af omdat het rijksbudget in 2018 ook € 17.000 lager is. Het overige verschil wordt veroorzaakt door hogere overheadkosten (€ 83.000) en hogere overheadbaten (€ 17.000).

Beleidsterrein 10C Inkomensvoorzieningen

In 2017 is het bijstandsbudget incidenteel verhoogd met € 3,75 miljoen. Dat is deels gedekt door een incidentele aanvullende rijksbijdrage, waar de gemeente recht op heeft als het tekort groter is dan 5% van het toegekende rijksbudget, en door het aanvragen bij het Rijk van de zogenaamde inter-temporele regeling als gevolg van een extra instroom van statushouders. De hoogte van de aanvullende uitkering is ingeschat op € 1,9 miljoen en de hoogte van de inter-temporele regeling op € 750.000. De inter-temporele regeling bestaat vanaf 2018 niet meer. Het overige tekort van € 1,1 miljoen is incidenteel gedekt vanuit de algemene middelen.

Er zijn twee redenen waarom het tekort op de bijstand in 2017 incidenteel is geraamd:

- 1) Het rijksbudget kan jaar op jaar fors fluctueren (eind september is het voorlopige rijksbudget 2018 bekend)
- 2) In de 1e berap 2017 zijn maatregelen opgesomd, die op termijn leiden tot een verlaging van de bijstandslasten.

Medio 2017 (half jaar) is de formatie Werk en Inkomen structureel uitgebreid vanwege de toename van het aantal uitkeringsgerechtigden en de noodzaak om met een bredere blik naar de klant te kijken. Vanaf 2018 (heel jaar) nemen daarom de kosten toe met € 212.000. Het overige verschil wordt veroorzaakt door hogere overheadkosten (€ 635.000) en hogere overheadbaten (€ 156.000).

Beleidsterrein 10D Schuldhulpverlening

Voor vroegsignalering, o.a. op basis van meldingen van woningcorporaties, is in 2018 en 2019 jaarlijks een budget van € 722.720 beschikbaar gesteld. Er wordt in 2018 en 2019 gerekend op een bijdrage van partners van jaarlijks

€ 180.680. Daarnaast is in 2017 een incidenteel budget van € 60.000 beschikbaar voor de pilot jongeren en schulden (Debt to no debt), dat overgeheveld is vanuit 2016. Medio 2017 is de formatie schuldhulpverlening structureel uitgebreid met 4 fte (half jaar geraamd) vanwege de toegenomen complexiteit van de schuldenproblematiek. Vanaf 2018 (heel jaar geraamd) nemen daarom de kosten toe met € 128.000.

Reserves

Reserves programma 10 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
DZB Bedrijfsreserve dzb-Leiden wsw	Toevoeging	699	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-1.577	-669	-459	0	-160	0
Saldo		-879	-669	-459	0	-160	0
DZB Reserve zachte landing rijksbez. Wsw	Toevoeging	397	439	0	0	0	0
	Onttrekking	-148	-524	-424	-500	-340	0
Saldo		249	-85	-424	-500	-340	0
DZB Reserve frictiekosten ID/WIW DZB	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-132	-143	-125	-119	-119	-119
Saldo		-132	-143	-125	-119	-119	-119
Reserve zachte landing 3D's P10	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	-250	0	0	0	0
Saldo		0	-250	0	0	0	0
Reserve flankerend beleid P10	Toevoeging	75	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		75	0	0	0	0	0
Reserve Fonds Debt? to no Debt!	Toevoeging	300	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	-60	0	0	0	0
Saldo		300	-60	0	0	0	0
Reserves programma 10		-387	-1.207	-1.008	-619	-619	-119

Een nadere toelichting op alle reserves binnen dit programma is te vinden in paragraaf 5.2.10 Toelichting reserves programma 10.

Investerings

	Omschrijving prestatie Bedragen x € 1.000	Omschrijving investering	Categorie investering	Soort investering	Bijdrage derden/ reserves	2018	2019	2020	2021
10A301	Inzetten van door het Rijk beschikbaar gestelde WSW- formatie	Vervanging bedrijfsmiddelen 2018-2021	Bedrijfsm.	Verv.	-	504	504	501	496
	Totaal programma 10				-	504	504	501	496

In het bovenstaand overzicht staan de investeringen zoals opgenomen in het investeringsplan 2018-2021. In paragraaf 4.2.2 Investerings wordt de ontwikkeling van de kapitaallasten toegelicht en staat een overzicht met te voteren kredieten.

Subsidies

	subsidiestaat 2017	subsidiestaat 2018
Subsidie saldo	0	0

Het volledige subsidie-overzicht is opgenomen in paragraaf 3.2.8 subsidies.

3.1.11 Algemene dekkingsmiddelen

Binnen de begroting bestaat er onderscheid tussen specifieke dekkingsmiddelen en algemene dekkingsmiddelen. Specifieke dekkingsmiddelen (bijvoorbeeld opbrengsten voor ophalen afval, verstrekken van vergunningen, onderhouden van het riool, reisdocumenten etc.) hangen samen met een concreet beleidsveld en staan opgenomen in de betreffende programma's. Deze dekkingsmiddelen verlagen het saldo van lasten en baten op de betreffende programma's in de begroting.

De algemene dekkingsmiddelen onderscheiden zich van specifieke dekkingsmiddelen doordat zij vrij aan te wenden zijn. De besteding van deze inkomsten is niet aan een bepaald programma (doel) gebonden. De algemene dekkingsmiddelen vormen de financiële dekking van de bestedingen van de programma's 1 tot en met 10 en 12, en zijn ingedeeld naar voorgeschreven categoriën en onvoorzien.

In dit hoofdstuk lichten wij de algemene dekkingsmiddelen toe.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene middelen bedragen x € 1.000,-		Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Meerjarenraming		
					2019	2020	2021
Lokale heffingen besteding niet gebonden	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Baten	-54.135	-54.791	-56.238	-57.371	-58.031	-58.131
Saldo		-54.135	-54.791	-56.238	-57.371	-58.031	-58.131
Algemene uitkering	Lasten	0	581	-41	-66	400	400
	Baten	-237.074	-233.536	-246.276	-247.580	-249.253	-249.063
Saldo		-237.074	-232.954	-246.316	-247.646	-248.853	-248.663
Dividend	Lasten	314	90	90	90	90	90
	Baten	-2.285	-2.900	-1.727	-1.727	-1.727	-1.727
Saldo		-1.971	-2.810	-1.637	-1.637	-1.637	-1.637
Saldo financieringsfunctie	Lasten	86	-1.592	-260	1.261	2.531	3.655
	Baten	-13.942	-86	-176	-176	-176	-176
Saldo		-13.856	-1.678	-436	1.085	2.355	3.479
Overige alg.dekkingsmiddelen	Lasten	-2.042	-372	-1.632	-1.263	-582	-1.806
	Baten	807	0	0	0	0	0
Saldo		-1.234	-372	-1.632	-1.263	-582	-1.806
Programma	Lasten	-1.641	-1.293	-1.843	21	2.439	2.339
	Baten	-306.628	-291.313	-304.417	-306.853	-309.187	-309.097
Saldo van baten en lasten		-308.269	-292.606	-306.260	-306.832	-306.748	-306.758
Reserves	Toevoeging	64.685	4.644	17.997	8.063	5.292	4.524
	Onttrekking	-23.172	-30.335	-12.461	-7.100	-4.589	-3.822
Mutaties reserves		41.513	-25.691	5.535	963	702	701
Resultaat		-266.756	-318.297	-300.724	-305.869	-306.045	-306.057

Budgettaire ontwikkelingen

Lokale heffingen

In de paragraaf Lokale heffingen wordt een toelichting gegeven op het beleid en op de opbrengsten van belastingen. De kosten van invordering van belastingen en de waardebeoordeling van de onroerende zaken zijn geraamd in programma 1 Bestuur en dienstverlening.